
Mededelingenblad van het Sint Jozefkoor

Jaargang 13, nummer 6

oktober 2003

redactie:
Maartje Kater
Silvère van Lieshout

Feestdagen, dagen van ontmoeting

Na een drukke aanloop van het nieuwe werkjaar komen er weer allerlei feestdagen in het verschiet! Met het Ceciliafeest begint de mooie adventstijd en daarna volgt de kerstcyclus.

Wat je voor feestdag bedenkt: altijd gaat het er wel om mensen te ontmoeten. Je komt elkaar tegen op een andere manier, er is tijd om te praten, te lachen. Niet voor niets worden veel kerstverhalen bepaald door het samenkomen van families, of het zich verzoenen met elkaar van mensen die uit elkaar liggen, hetzij in familie of vriendschapsverband.

Christus is gekomen om mensen samen te brengen. Hij brengt mensen samen, omdat mensen tot gemeenschap geroepen zijn. In de kerk beleven we dat natuurlijk heel sterk in de zang. Je kunt niet alleen zingen, en heel sterk geldt dat voor de polyfonie. Waar mensen eendracht beleven, daar komt vrede tot stand. Waar vrede is, is een goede gemeenschap, garantie voor veel goeds.

Mogen wij zo met de komende feestdagen voor ogen weer graag over vrede zingen, om onze kerkgangers te helpen die vrede uit te dragen! Veel devotie en plezier!

pastoor Ard Smulders

Basis leggen in Oktober/November

Allereerst wil ik iedereen bedanken voor de uitstekende prestatie en inzet tijdens het concert 4 oktober j.l. De reacties van het publiek waren vol lof. Dat doet mij als dirigent uiteraard deugd maar ik kan het niet zonder jullie, bedankt!

De volgende uitdaging staat alweer voor de deur, kerst 2003. Het lijkt nog ver weg toch rest ons nog slechts 5 repetities. Weliswaar repetities van 1 uur en 15 min, maar toch... de tijd gaat snel. Overigens wil ik wel even kwijt dat ik blij ben dat het bestuur heeft besloten om tot kerst de nieuwe repetitiestructuur te hanteren. Er zitten voor de dirigent diverse voordelen aan maar natuurlijk ook voor de koorleden, niet in de laatste plaats omdat enkele goede zangers en zangeressen enthousiast hebben aangeboden mee te zingen met dit kerstprogramma. Hierdoor is de bezetting niet meer zo dun, dat zingt veel prettiger en bovendien kunnen we als koor leukere en mooiere stukken zingen. Ook durf ik het nu aan om voor de nachtmis en dagmis een andere meerstemmige mis te kiezen. Dit is al jaren een wens van mij omdat de meerstemmige mis op kerstdag altijd als mosterd na de maaltijd wordt ervaren.

Ik realiseer me terdege dat door deze repetitiestructuur de eigen verantwoordelijkheid nadrukkelijker bij de leden komt te liggen. Zo is het belangrijk dat iedereen er alles aan doet om alle polyfone repetities aanwezig te zijn. Je mist nu meer dan vroeger als je een keer verhinderd bent. Voor de goede orde wil ik de huishoudelijke afspraken die mondeling op de repetities medegedeeld zijn kort herhalen:

1. Zorg dat je alle partijen voor het kerstprogramma hebt (zie overzicht hieronder.) Mocht je iets missen, vraag dan tijdig aan Mijke naar de ontbrekende muziek. Bedenk wel dat Mijke deze taak momenteel alleen uitvoert dus vraag niet het onmogelijke van haar (vrijwilliger die wil helpen?).
2. Zorg dat polyfone (maar ook gregoriaanse) presentielijst t/m kerst ingevuld is, dus aangeven wanneer je er bent en wanneer je verhinderd bent. Deze lijst gebruik ik om de stukken per repetitie in te plannen. Verder vind ik dat koorleden max. 2 repetities mogen missen.
3. Mocht je bijv. door ziekte op het laatste moment verhinderd zijn voor een polyfone repetitie laat mij dit dan weten. (0492-513520)

4. Zorg dat je je de noten eigen maakt m.b.v. uitgereikte CDs. Omdat de frequentie van de repetities lager is, worden de nieuwe stukken minder vaak herhaald. Door ze thuis met de CD te beluisteren, kun je in korte tijd je eigen partij bijhouden of instuderen. Mocht er behoefte bestaan aan partijrepetitie laat dat dan weten, ik ben graag bereid om dit te organiseren.

Zorg dat je op tijd aanwezig bent dan kunnen we ook om 18:30 beginnen.

Hieronder volgt het voorlopige programma voor kerst 2003. Hierin zijn enkele nummers opgenomen die door een ensemble gezongen worden. Dit ensemble wordt gevormd door de dames aangevuld met enkele heren van ons koor.

Al vanaf augustus ben ik bezig met de voorbereiding van deze kerst, ik heb er veel zin in en beleef er nu al veel plezier aan. Ik hoop dat dat voor iedereen geldt, dan zal het een mooie, harmonieuze kerst worden.

Leontain van Lieshout

Voorlopig Programma Kerst 2003

24 december St. Jozefkerk

21:00 uur Carols:

1. O come all ye faithfull (wij komen tezamen) afwisselend volk/koor
2. Up good christen
3. Ensemble: riu, riu
4. O little town of Bethlehem
5. Volkszang bij voorkeur 1 met descant partij
6. Il est ne
7. Ensemble: The Holy and the Ivy

Once in Royal

21:30 aanvang Hoogmis

Mis Tout les Regretz van Lassus

Offertorium: ensemble: Hodie Christus Natus est

Communio: Stille Nacht

Aan 't einde: Nu zijt wellekome (met descant)

25 December St. Jozefkerk

9:30 uur

Mis L'homme Armee van Josquin des Prez

Offertorium: Il est ne/Up good christen

Communio: Once in Royal

Aan 't einde: Nu zijt wellekome (met descant)

Rooster

Za 1 nov: Repetitie Gregoriaans

Zo 2 nov: Allerzielen

Introitus Requiem 669

All. Requiem 671

Off. Domine 674 Zie boekje uitvaart

Comm. Lux 676

Kyrie XVIIIb, Gloria XV, Sanctus XVIII, Agnus Dei XVIII,

Credo I

Za 8 nov: Repetitie Gregoriaans

Zo 9 nov: Kerkwijding van de Basiliek van Sint Jan van Lateranen

Introitus Deus in loco 310

Grad. Laetatus 336

Off. Domine 401

Comm. Jerusalem 470

Vaste gezangen Missa VIII, Credo III

Za 15 nov: Repetitie meerstemmig

Zo 16 nov: 33^e zondag door het jaar

All. De profundis

Vaste gezangen Missa Primitiva, Credo I

Za 22 nov: Repetitie Gregoriaans

Zo 23 nov: Christus Koning

All. Potestas

na Communio: Ego sum

Bij uittocht 4 antifonen ter ere van St. Cecilia

Vaste gezangen Missa VIII, Credo III

Za 29 nov: Repetitie meerstemmig

- Zo 30 nov: Eerste zondag van de Advent
 All. Ostende
 Kyrie XVII, Sanctus XVII, Agnus Dei XVII, Credo III,
 Rorate cæli (no. 843)
- Za 6 dec: **Geen repetitie**
- Zo 7 dec: Tweede zondag van de Advent
 All. Laetatus
 Vaste gezangen als 30 nov.
- Za 13 dec: Repetitie Gregoriaans
- Zo 14 dec: Derde zondag van de Advent
 All. Excita
 Vaste gezangen als 30 nov.
- Za 20 dec: Repetitie meerstemmig
- Zo 21 dec: Vierde zondag van de Advent
 All. Veni
 Vaste gezangen als 30 nov.
- Wo 24 dec: Nachtmis (20:30uur repetitie)
 All. Dominus
 Vaste gezangen meerstemmig, Credo III
 Eind: Nu zijt wellekome (3 coupletten)
- Do 25 dec: Kerst
 All. Dies
 Vaste gezangen meerstemmig, Credo III
 Eind: Nu zijt wellekome (3 coupletten)
- Za 27 dec: **Geen repetitie**
- Zo 28 dec: H. Familie
 Grad. Unam
 Kyrie XVIIIa (no. 806), Gloria ambr. (no. 861), Sanctus
 XIII (no. 816a), Agnus Dei II (no. 826a), Credo I
 Nu zijt wellekome (3 coupletten)

Gregoriaans

Inleiding:

In de vorige publicatie van de serie “De Gregoriaanse Muziek”, schrijf ik dat de gekozen titel minder geslaagd is, omdat het onvoldoende de tweeenheid van het Gregoriaans: gebed en muziek tot uitdrukking brengt. Dat kan ik herstellen door de nieuwe reeks artikelen uit te brengen onder de titel “**GREGORIAANS**”.

Volkszang?

Dat wij Gregoriaans zingen in de kerk, bij volkszang ondersteund met orgelbegeleiding in een kerkgebouw dat wij bij bepaalde feesten versieren met van alles en nog wat, is minder vanzelfsprekend dan op het eerste oog lijkt.

Zo stond de Kerkvader Augustinus (354-430) van de oude kerk een sobere liturgische praktijk voor. Van de pracht en praal van de basilieken was hij bepaald niet gecharmeerd. Bisschoppelijke prachtgewaden vond hij overbodig. Van bijbelse afbeeldingen in kerken hield hij niet. Om maar te zwijgen over beelden in de kerk. Daar wilde hij helemaal niets van weten. Reden: Dat alles lag hem te dicht bij de heidense rituelen die in zijn tijd nog volop in zwang waren, ondanks de meerderheid van het volk overgestapt was op het christelijk geloof.

Het was Calvijn die in de Reformatie daar fijntjes aan refereerde bij zijn afwijzing van de rooms-katholieke rituelen.

Maar Augustinus was mens en zielzorger genoeg om wel volkszang toe te laten in zijn domkerk te Hippo in Noord Afrika, zoals Professor Van der Meer prachtig beschrijft in zijn boek “Augustinus de Zielzorger” en waarvan ik nog diverse voorbeelden en teksten zal ontfanen.

Orgelbegeleiding?

Wat de orgelbegeleiding betreft is een uitspraak van de wijsgeer Thomas van Aquino interessant die nog in de dertiende eeuw stelt: “Onze kerk gebruikt geen muziekinstrumenten”. De Oosters-orthodoxe kerken houden aan dit standpunt vast tot op de dag van vandaag. In het Westen komt in de veertiende eeuw toch de ontwikkeling van het orgel op gang. En ondanks het oorspronkelijk verzet van Calvijn is het de Reformatie van de zestiende eeuw zelf die de liturgische orgelkunst in de loop van de tijd tot grote hoogte opstuwt. De katholieke kerk bevestigt pas in 1903 met het Motu Proprio van Pius X officieel de orgelbegeleiding als geoorloofd. “’t Kan verkeren”, zou Bredero zeggen.

Hoe was het ooit?

In de oudste christelijke gemeenten zong en musiceerde men als vanouds.

Maar hoe groter de massa, hoe moeilijker samenzang met als gevolg hoe geringer de deelname. Er is al een lange zangtraditie nodig om grote groepen mensen goed te laten samen zingen. Het resultaat van zo'n zangtraditie kunnen wij nog steeds beluisteren in de Engelse voetbalstadions. Maar in de overvolle kerken binnen West Europa van de vierde eeuw moest de volkszang, zonder zo'n lange traditie, zich al gauw beperken tot het zingen of roepen van korte acclamaties zoals:

Amen

En met uw geest

Wij hebben het bij de Heer

Deo Gratias

Exaudi Christe en andere.

Soorten volkszang?

Buiten de acclamaties was er misschien één uitzondering, dat is niet duidelijk, het psalmgezag. Een erfenis uit de hellinistische synagogen van de Diaspora. Onder Diaspora te verstaan het uitzwermen van het joodse volk al of niet gedwongen naar andere beschavingen in dit verband de Griekse. Die verstrooiing begon met de grote deportaties aan het einde van de periode van de Eerste Tempel (zesde eeuw vóór Christus), ook bekend als de periode van de Babylonische Ballingschap. Een heel belangrijke periode in de wereld geschiedenis, omdat in die tijd de ethische grondslag werd gelegd voor alle monotheïstische religies: jodendom, christendom en islam. De hellinistische diaspora gebeurde in de periode van de Tweede Tempel en strekte zich uit over de periode 301 tot 63 vóór Christus, zie kaart hierna. Deze diaspora was niet alleen het gevolg van gedwongen verbanning. Er waren Joodse handelaren die nieuwe mogelijkheden zagen in het buitenland en die familieleden en vrienden meenamen waardoor emigratie uit Palestina werd bevorderd.

Een ander verschijnsel in de immigratielanden was de bekering tot het Jodendom en assimilatie van culturen. Dit neemt niet weg dat in de hellinistische beschaving het psalmgezag van de joden, zowel naar tekst als melodie, vreemd was aan het Griekse oor omdat het puur oosters was. Want op godsdienstig gebied bleef de gehelliniseerde Jood loyaal aan zijn vóórrouderlijke traditie.

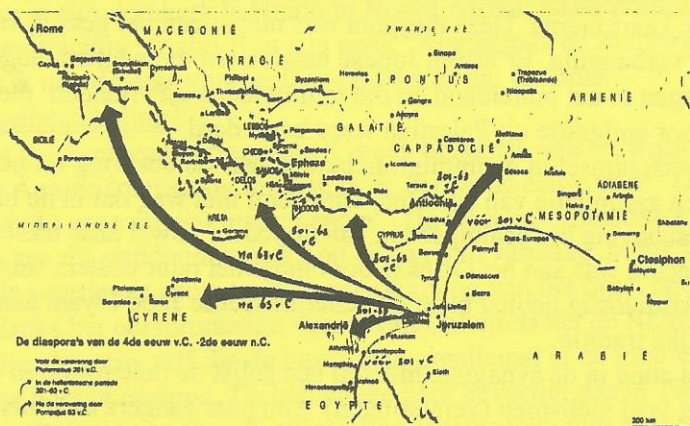
Traditioneel zong in de synagoge meestal een solist de hele psalm in een melodie met veel melismen (versieringen). Een paar zangers en soms het hele volk herhaalde één bepaalde versregel als refrein. Een responsoriaal gezag zeggen wij nu.

In Syrië was men begonnen met het volk op te splitsen in twee koren die

om de beurt een versregel zongen. Deze manier van psalmodiëren sprak een andere Kerkvader Ambrosius, oudere tijdgenoot en geestelijk vader van Augustinus bij kennisname bijzonder aan, omdat het levendig en met groot enthousiasme door het volk werd uitgevoerd. Daarom introduceerde hij dit fenomeen in zijn basilica van Portius te Milaan. Deze nieuwe manier van zingen noemde men de antifonaal of beurtzang die ook wel met wisselzang werd aangeduid.

Augustinus heeft in de kerk van Ambrosius tijdens zo'n beurtzang gestaan toen hij nog niet gedoopt was, getuigen zijn boek "Belijdenissen". Hij schrijft daarin dat hij tijdens de beurtzang: "Zijn tranen niet kon bedwingen".

Historici menen uit teksten van Augustinus en anderen te kunnen afleiden dat hij de antifonaal later als bisschop invoerde in zijn kerk te Hippo en dat deze manier van massaal zingen in halfkoren voor de Afrikaanse kerken een noviteit was. Zo schrijft Professor Van der Meer ondermeer dat het psalmodiëren heel populair geworden moet zijn ook buiten de kerk en aan de bakermat van de kloosters heeft gestaan. Boeren zongen de psalmen achter de ploeg of bij het snoeien van de wingerd; de herders floten ze bij het weiden van het vee. Augustinus ried de monniken aan om tijdens het werk "bij wijze van goddelijk roeielied" psalmen uit het psalter(ium) te zingen dat zij immers geacht werden van buiten te kennen. Mede door die populariteit zijn de psalmen in het Westen langer gezongen in de kerken dan vóór Christus in de synagogen.

Wordt vervolgd.

Antoon Wijnen

Onze jarigen

Onze jarigen in november en december zijn:

7 november: Frans van de leur

9 november: Eefje Bastiaans

31 december: Jos Leenen

Bestuur, dirigenten en leden feliciteren u van harte en wensen u een fijne verjaardag toe.

Inleveren kopij volgende mededelingenblad:

uiterlijk 10 december 2003

sintjozefkoor@hotmail.com